

POLICY BRIEF

Februar 2025

Byer uden medborgere: En gentænkning af fællesskaber i almene boligområder

Kirstine Damgaard Henriksen

Resultater fra forskningsprojektet *Byer uden medborgere*

Parallelsamfundspakkens formål er at ændre en række områder fysisk så de udvikles til blandede byer, samt gennem en række sociale og kommunale initiativer at styrke beboernes tilknytning til samfundet. For at det skal lykkes er det afgørende at beboerne deltager aktivt i beboerinddragende og medborgerskabende aktiviteter.

Imidlertid fravælger beboere aktiviteter og formelle fællesskaber i almene boligområder under omdannelse, hvilket indikerer at idéen om aktiv deltagelse i den blandede by bør gentænkes.

Aktiv deltagelse på hvis præmisser?

I kampen mod "parallelsamfund" er der iværksat en række lokale initiativer og projekter, som sigter mod at engagere beboere både i udviklingen af udvalgte almene områder, i fællesskaber og sociale aktiviteter. Men for mange initiativer er det gældende, at det er institutionerne, der bestemmer *hvad* beboerne skal deltage i frem for beboerne selv, der former rammerne. Det kan f.eks. være borgerinddragende workshops eller kunstprojekter med bestemt formål.

Der opstår en risiko for at beboere fravælger aktiviteter formet af institutioner, fordi de opfattes som et krav snarere end noget, der søges ud af egen interesse.

Hvilke værdier er vigtigst?

I bestræbelserne på at reducere omfanget af "parallelsamfund" sigter statslige og kommunale institutioner mod at skabe store inkluderende fællesskaber, hvor beboere blander sig på tværs af

kulturelle forskelle for at fremme hvad der anses som danske demokratiske værdier. Sådanne værdiidealer påvirker fællesskaberne i omdannelsesområderne. Konflikter kan opstå fordi værdierne er svære at efterleve, og der er samtidig uenighed om, hvilke værdier, der bør vægtes højest.

I forsøget på at inkludere alle beboere i fælles aktiviteter og fællesskaber, risikere man at skabe interne konflikter og magtkampe mellem forskellige grupper, fordi det er utydeligt, hvilket værdisæt fællesskaberne skal efterleve.

Hvem lærer af hvem i de blandede byer?

Kampen mod "parallelsamfund" handler i særlig grad om at skabe blandede byer, hvor man bor sammen på tværs af sociale og kulturelle forskelle. Idéen bag den blandede by bygger på, at "ressourcesvage" borgere skal lære fra "ressourcestærke" borgere, hvordan man deltager i det danske samfund. Ambitionen om at skabe blandede byer er båret af et ønske om at lære visse beboere at være "rigtige" samfundsborgere snarere end at etablere beboersammensætninger ud fra forskellige kulturelle og sociale baggrunde.

Denne strategi har dermed den indbyggede risiko at, ressourcer, der ligger i alternative samværsformer, overses.

De aktivt deltagende i lukkede fællesskaber

Beboere fravælger aktiviteter og fællesskaber, når det forventes at deres fællesskaber, skal inkludere alle.

Det er en alment accepteret norm i Danmark, at fællesskaber gerne må opdeles i fællestræk som alder og køn, hvorimod der ses mere skævt til andre opdelinger såsom etnicitet eller uddannelsesbaggrund. Denne skelnen gør sig særligt gældende i omdannelsesområder, hvor sådanne opdelinger anses for at stride imod håbet for parallelsamfundspakken. Forsøget på at undgå fællesskaber, der dyrker deres egen kultur, kan have den modsatte effekt, da beboere ofte trækker sig fra de formelle organiseringsformer, hvis de ikke oplever at der er plads til, at de kan være sig selv.

Vores forskning peger på, at flere velfungerende fællesskaber i boligområdet er kendetegnet ved fællestræk blandt medlemmerne, samt ønsker om at dyrke deres fællesskaber aktivt i mindre grupper. Disse fællesskaber kan fungere som socialt understøttende, afhjælpe ensomhed og styrke folks tilknytning til det danske samfund, hvis fællesskaberne får mulighed for at eksistere. Derfor kan det give social og kulturel merværdi til et område, hvis det accepteres at nogle fællesskaber får lov at dyrke samværet på medlemmernes egne præmisser og dermed til en vis grad lukker sig om sig selv.

Et eksempel er Billardklubben, som har et fællesskab med fokus på socialt samvær og spil. Denne klub fravælges af andre beboere på grund af klubbens sociale omgangsform, men fællesskabet har en socialt understøttende rolle for dets medlemmer. Et andet eksempel er maleriklubben, hvor fællesskabet primært består af personer med mellemstlig baggrund. Her opstår et givende socialt samvær, der styrkes af fælles værdier og kulturel forståelse.

Den blandede by i flydende fællesskabsrum

Beboere fravælger aktiviteter og fællesskaber, når deltagelsesformen bliver for struktureret - og forventningerne for snævre.

Blandede møder og interaktioner mellem beboere på tværs af sociale og kulturelle forskelle opstår flere steder i de almene boligområder, fx møder i fælles rum eller uformelle nabofællesskaber. Vores forskning viser, at møder på tværs af forskelle fungerer bedst i de fysiske steder, hvor adgangen er åben, aktiviteten er 'neutral', og der ikke er en forventning om at beboerne skal deltage aktivt, men blot være til stede eller indgå i de konkrete aktiviteter, som stedet inviterer til.

Det er muligt at styrke disse interaktioner ved at etablere flydende fællesrum. Her er det vigtigt at:

- Aktiviteten skal være så kulturelt- og socialt 'neutral' som muligt.
- Der skal være minimale forventninger til, hvordan man deltager i den sociale aktivitet.
- Stedet skal være åbent og tilgængeligt, så beboerne selv kan opsøge stedet og komme og gå, som det passer dem.

Et eksempel er byttekælderens, hvor beboere kan aflevere deres brugte ting og tage andres brugte ting med sig. Her er åbent for alle, aktiviteten er simpel - og mødet med andre beboere sker på eget initiativ. Et andet eksempel er fodboldbanerne, hvor en masse beboere mødes på tværs som tilskuere.

Sociale og kommunale initiativer, samt boligorganisationer og afdelingsbestyrelser kan lære af de nuværende organiseringsformer og beboerønsker i almene boligområder

Udearealer som fællesskabsrum

I udearealerne opstår en masse fællesskaber. Mange beboere spiser deres medbragte mad ved bordene, mødes uformelt på legepladsen med deres børn, ved fodboldbanen eller i hundeparken.

Udearealerne kan altså være et naturligt mødested for mennesker med forskellige baggrunde. I stedet for at invitere beboere til at deltage i allerede fastlagte aktiviteter, kan kommunale-, boligsociale- og boligorganisatoriske medarbejdere opsøge beboere for at forstå, hvordan de bruger udearealerne, og hvad de ønsker for deres egne fællesskaber.

Flydende organiseringsformer

Mange beboere ønsker fællesskaber, der er flydende i deres organiseringsform. Vores forskning viser, at en del fællesskaber krydser grænserne mellem forskellige boligområder, hvor personer uden for området deltager – eller hvor der foretrækkes en uformel struktur, for eksempel gennem løse klubformer, så medlemmerne selv kan definere fællesskabets rammer.

Hvis kommunale-, boligsociale- og civilsamfundsaktører ønsker at understøtte fællesskaber i almene boligområder, kan det give mening at lade sig inspirere af denne flydende organiseringsform ved eks. begrænse omfanget af faste og klare regler for hvem der må deltage i klubber og foreninger.

Inkluderende fællesskabsaktiviteter passer ikke altid til faste rammer- og at forsøge at få dem til at passe heri kan ende med at nogle beboere bliver ekskluderet.

Sociale og integrerende indsatser

En række beboere med etnisk minoritetsbaggrund udviser stor interesse i at få hjælp til forstå det danske system, såsom jobcenteret eller lære det

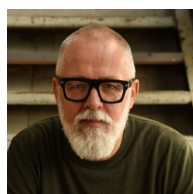
danske sprog, herunder få hjælp til dansk-lektier – eller mødes med folk, som har andre sociale eller kulturelle baggrunde end dem selv – men det kan være svært for dem, at vide, hvor de skal gå hen for at få denne hjælp.

Hvis kommunale-, boligsociale- og civilsamfundsaktører vil understøtte disse ønsker. Imidlertid kan det være en idé at understøtte de flydende fællesrum, hvor fagpersoner eller frivillige er tilgængelige. Mange beboere ønsker at deltage, men gerne i eget tempo.

Byer uden medborgere

Forskningsprojektet *Byer uden medborgere* har til formål at undersøge forholdet mellem formelle foreninger, der arbejder med borgerinddragelse og urbant medborgerskab, og de uformelle sociale fællesskaber, som beboere i almene boligområder engagerer sig i. Projektet har særligt fokus på, hvilken betydning det har for beboere i socialt udsatte boligområder, der gennemgår fysiske forandringer, når de vælger at trække sig fra deltagelse i formelle foreninger.

Projektet tager udgangspunkt i en etnografisk undersøgelse af et alment boligområde i Storkøbenhavn, som står over for omfattende fysiske transformationer. I de seneste år er der blevet igangsat flere borgerinitiativer med det formål at inddrage beboerne i områdets fysiske og sociale udvikling og dermed styrke deres medborgerskab. Trods disse tiltag er det kun i begrænset omfang lykkedes at øge beboernes engagement. Denne uoverensstemmelse mellem de formelle initiativer og de uformelle sociale fællesskaber, som beboerne faktisk deltager i, rejser vigtige spørgsmål om, hvordan man bedst tilrettelægger en bæredygtig byudvikling. Spørgsmål, der er relevante for mange byer verden over, som allerede kæmper med udfordringer som ulighed, ressourceforbrug og effektiv forvaltning.

Morten Nielsen

*Antropolog
Forskningsprofessor og leder af
Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale
Bymodeller (SUMO)*

morten.nielsen@natmus.dk

Kirstine Damgaard Henriksen

*Antropolog
Videnskabelig assistent, Nationalmuseets
Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

kirstinedh@hotmail.com

Silas Bilfeldt Ott

*Studerende i By og Plan, Roskilde Universitet
Studiepraktikant, Nationalmuseets
Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

sbilfeldtott@gmail.com

Jannik Friberg

*Antropolog
Virksomhedspraktikant, Nationalmuseets
Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

j.friberg@live.dk

Anne Sofie Hougaard Mühlbach

*Antropolog
Virksomhedspraktikant, Nationalmuseets
Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

anne_sofie_hm@hotmail.com

Mathias Dolmer Rasmussen

*Antropolog
Virksomhedspraktikant, Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

mathias.dolmer@gmail.com

Layout og design:

Cansu Naz Tekir

*Studerende i Nordic Urban Planning Studies, Roskilde Universitet
Studentermødjælper, Nationalmuseets Forskningscenter for Sociale Bymodeller (SUMO)*

Fotograf: Kirstine Damgaard Henriksen

Finansieret af:

